

Güzel Ahlâk

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm

el-Hamdülillâhi Rabbi'l-âlemîne hakka hamdih. Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ hayra halkihî Muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn. Emmâ ba'dü fa'lemû eyyühe'l-ihvân fe-inne efdale'l-kitâbi kitâbullah ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesetin bid'ah ve külle bid'atin dalâleh ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasılı ile'n-Nebiyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

a. Günahtan Dolayî Pişmanlık Duymak

Hz. Âişe validemiz *radiyallahu teâlâ anhâ* Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinden rivayet eylemiş ki;

“Allahu Teâlâ hazretleri bir kuldân, yapmış olduğu bir günaha karşı bir nedamet peyda olduğunu bildiği zaman o kul *estağfirullah* demeden, günahına tevbe ve istiğfar etmeden

Allahu Teâlâ hazretleri o kulun günahını afv u mağfiret eder.”

Rabbimiz’in lütfunun nimetinin çokluğunu gösteren bir müjdedir ki kul günah işliyor, hatalı bir iş yapıyor. Allahu Teâlâ hazretlerinin yasak ettiği Peygamber Efendimiz’in men eylediği bir hatayı irtikâp ediyor. Tamam, sonra da hatasını anlayıp pişmanlık duyuyor. O pişmanlık duyması üzerine daha “Estağfirullah yâ Rabbi, ben günah işledim, beni affeyle...” demeden pişmanlık duydu mu Allahu Teâlâ hazretleri onu afv u mağfiret ediyor.

Kullar olarak mümkün olduğu kadar her işimizi iyi düşünmek zorundayız. Çünkü düşünmeden bir şey yapıp başımızı dünya ve âhîret dertlerine, belalarına uğratabiliriz. Her işimizin başında o işin yapılıp yapılmaması gerektiği konusunda ciddi ciddi düşünmeliyiz. Hayırlı bir şey ise birtakım müşkülli ve zorlukları olsa bile, bazı sıkıntıları olsa bile, meşakkatli olsa bile; “*Bismillâhirrahmânirrahîm. Yâ Rabbi kolaylığını ver...*” diye o hayırlı işe, o sevaplı işe, o ibadete, tâate girişmeliyiz. Eğer iş hayırsız ise canımız çekse bile, içimiz istese bile; “Ey nefis! Sen bunu istiyorsun ama zaten

senin işin kötülükleri emretmektir. Şeytanın içimdeki yordakçısıdır. Ben şeytana uymam. Zevkli de olsa tatlı da gelse bu yola girmem. Bu yola girip de Rabbim'in rızasına aykırı bu işi yapmam. Yapmayacağım, sabredeceğim, kendimi tutacağım..." deyip o işten geri durmaya çalışmalıdır.

Ama iyi duygularla veya insanın iradesinin zayıflığı dolayısıyla insan hata eder. Hatasız kul olmaz, daima hata eder. Beşer şaşar, diye kısaca iki kelimeyle insan tabiatını ifade etmişlerdir. İnsanoğlu olduğumuz için hatamız olur. Hatamız olduğu zaman da "Eyvah ben öyle bir hata ettim ki mahvoldum..." diye insan kendisini koyuvermemeli. Çünkü hatadan pişmanlık duyup döndüğü zaman Rabbimiz bunun tövbesini sever, dönüşünü sever ve o daha istemeden affeder.

Allahu Teâlâ hazretlerinin en sevdiği şey kulun tevbe etmesidir. Çölde kaybolmuş bir insanın ölme derecesine gelmişken su bulmasından daha çok sevinir. Yıllar yılı evli durduğu halde çocuğu olmayan, kıvrıla kıvrıla içinden yana yakıla çocuk isteyen, doktor doktor dola-

şan, Avrupa'ya giden, Amerika'ya giden, dünyanın parasını harcayan bir insanın kırkından ellisinden sonra bir çocuğu olurse nasıl sevinirse öyle sevinir. Yolunu kaybeden bir insanın kaybolmuşken ölme derecesine gelmişken yol ve iz bulup da kurtulmasından daha çok sevinir... Bu misalleri bize Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz veriyor. İnsanoğulları nasıl bunlardan sevinirse Allahu Teâlâ hazretleri kulunun tevbe etmesinden çok memnun olur, razı gelir mânasına kulları anlasın diye Peygamber Efendimiz kulların başında geçen misallerden misallendirmiş.

Çöldesiniz, tepenizde güneş, altınızda kızgın kum... Biz öğle veya ikindi namazı kılmak için yan kapıdan Harem-i Şerîf'e girdik. Halıların üzerinden gölge tarafa doğru yürürken halılara bile ayağımız basamıyordu. Bir de çölün kumunu düşünün. Su yok, kaybolmuşsunuz. Uçsuz bucaksız kum tepeleri içinde batıp çıkıp bir yüksek yere varıyorsunuz. Bir tepeden öbür tepeye iniyorsunuz. Eyvah ne olacak, yol yok, iz yok. Susuz kalmışsınız. Ölme derecesine gelmişsiniz. Birden bir su pınarı buluyorsunuz. Elinizi yüzünüzü yıkıyorsunuz. Elinizi

başınızı sokuyorsunuz. Kenarına atıyorsunuz, kana kana içiyorsunuz. Sevinçle çok şükür yâ Rabbi, diyorsunuz! “Bu insan nasıl sevinir, işte öyle sevindim.” diye bildiriyor. Bilerek bilme-yerek ettiğimiz hataların haddi hesabı yok. Mutlaka etmişizdir.

Namaz kılıyoruz da namazın arkasından bile *estağfirullah* diyoruz. [Mehmed Zahid Kotku] Hocamız; “Namazdan çıkmışken niye *estağfirullah* diyoruz, diye zihnime takılırdı.” diye anlatmıştı. Namaz kıldık işte; *es-Selâmu aleyküm ve rahmetullah, es-Selâmu aleyküm ve rahmetullah* dedik. Niye şimdi bir de *estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah* diyoruz?

Çünkü namazımızda bile hatalar vardır. Namaza durmuşuzdur ama kalbimizden ne hesaplar geçirmişizdir. Aklımız nerelere kaymış-tır. Rabbimiz’in divanında takınmamız gereken tavırdan ne kadar uzak durumdayızdır, ne kadar gafiliz, ne kadar cahilizdir. O divana, o huzur-ı ilâhîye varmışken, mü’minin Miracı iken, o gaflet ile elbette tevbe istiğfar etme-miz lazım.

Hatta bizim tevbe ve istiğfarlarımız bile tevbeye muhtaçtır, demişler. Çünkü onu bile

hatalı yaparız. Onu bile dil ucuyla yaparız. Onu bile şuarsuz yaparız. Ona bile dikkat etmeyiz. Onun için eksiğimiz kusurumuz mutlaka çoktur. Zaman zaman kendimizi hesaba çekmeli. Hatalarımıza gözyaşı dökmeliyiz. İnsan hatasına gözyaşı döktü mü Allah affeder. Bir fermân-ı ilâhî sâdır olmuş ki;

Bismillâhirrahmânirrahîm.

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا

تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

*Kul yâ ibâdiye'l-lezîne esrafû alâ enfüsihim lâ taknetû min rahmetillâhi innallâhe yağfiru'z- zunûbe cemîâ innehû hüve'l-ğafûru'r-rahîmü.*¹ “Ey Resûlüm! Onlara söyle ki; ‘Ey benim kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz. Allahu Teâlâ hazretleri günahları toptan, hepsini birden bağışlar. Çünkü

¹ 39/Zümer, 53

o çok mağfiret edici, rahmeti merhameti çok geniş olan Rabdir.”

O bakımdan günahlarınız çok olsa da ümitsizliğe düşmeyiniz, diye bildirilmiş.

Demek ki İslâm’da ümitsizlik yoktur. Bu âyet-i kerîmeye göre “Allah beni affetmez.” diye düşünmek haramdır. “Allah’ın rahmeti geniştir, affeder.” diye ümit içinde olmak lazımdır. Bütün bunların mânası, “Ben istediğim gibi günah yapabilirim, tevbe ederim...” demek değildir. Çünkü Allahu Teâlâ hazretleri kalpten geçenleri bilir. Kulları niyetlerine göre mükâfâtlandırır veya cezalandırır. Bile bile yapmanın, günahta ısrar edenin cezası daha büyük olur. Hatta küçük sanılan bir günah bile ısrarla üzerinde durulduğu zaman büyür.

Lâ sağîrate meâ’l-ısrâr. “İsrar edildiği zaman günahın küçüğü kalmaz.”

Çünkü Allah’a yapıyor günah! Allah’a karşı olan bir ters harekettir, edepsizliktir. Bunun küçüğü büyüğü olmaz. İsrarlı yaptı mı insan onun cezası büyük gelir. Bir büyük sille yer ki şaşırır kalır.

İsmi vermeyelim; birisi kalemiyle saldırır saldırır saldırır, sağa sola çatar. Kerameti

inkâr eder, bilmediğın konulara burnunu sokar. Dinî tahsili olmadığı halde dinî konularda akıl yürütür... Sonradan duyuyoruz ki başına şu felaket gelmiş bu felaket gelmiş... Gelir. Allahu Teâlâ hazretleri rahmeti geniş olan Rab-bimiz Kur'ân-ı Kerîm'de bildiriyor ki; *Azîzün züntikâm*. İzzet, celâl ve azamet sahibidir ve intikam sahibidir! İntikam da alır, suçlularından intikam da alır. Bir müddet başına bir şey gelmemesi onun sonunda bir şey olmayacağı mânasına gelmez.

Firavun'un âkıbetini düşünelim ki Musa *aleyhisselam*'la karşılaştığı zaman birden başına taşlar yağmadı. Çok fırsatlar tanıdı Allahu Teâlâ hazretleri. Çok âyetler gösterdi. Çok deliller vârid oldu. Firavun'un yolunun yanlışlığı gün gibi ortaya çıktı. Firavun'un adamları olan sihirbazlar bile müslüman oldular. Kavmi, başlarına musibet geldikçe Musa *aleyhisselam*'a müracaat ederdi. Musibet kalkınca tekrar günahlara dönerlerdi. Böyle yapa yapa sonunda helâk oldular.

Allahu Teâlâ hazretlerinin hikmetinden sual olunmaz. Kulda hiç mâzeret kalmasın diye mühlet veriyor. Cezaya müstahak olmuş olan

insanı birden cezalandırmıyor. Ama bazen de birden cezalandırıyor. Başına yıldırım yağdırır:

﴿وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ﴾

*Ve yürsilü's-savâika fe yüsîbü bihâ men yeşâü.*²

Yıldırımlar gönderir ve dilediklerini yıldırıma çarptırır. Ona da kâdir, her şeye kâdirdir. Allahu Teâlâ hazretlerinin has kulları O'nu iyi bildikleri için Allah'tan en çok korkarlar. En çok korkanlar alim kullarıdır.

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾

İnne mâ yahşallâhe min ibâdihi'l-ulemâü.

3

Çünkü O'nun sıfatlarını bilirler. Rahmetinin genişliği ile beraber *azîzün-züntikâm* olduğunu bilirler. Bir anda kahrettiğini bilirler. Nasıl cezalara uğrattığını bilirler. Titrerler.

² 13/Ra'd, 13

³ 35/Fâtır, 28

Korku ile ümit arasında kâh Rabbinin rahmetini ümit ederek kâh da “Acaba azabına uğramıyım?..” diye endişe ederek bir an bile gaflete düşmekten tevbe ve istiğfar eyleyerek çalışırlar.

Onun için bize düşen de günah etmemeye çalışmaktır. Edepli kul olmaktır, edeple yürümektir ama istemeyerek hata vâki olmuşsa ondan ümitsizliğe düşmeyi Rabbimiz yasaklıyor. Hz Hamza'nın ciğerini çiğnetmiş olan ve hatta Vahşi bile sahabi olmuştur. *Radiyallahu anh* diye duaya müstahak olmuştur.

Onun için Allahu Teâlâ hazretleri kulları affeder. Çok çaresiz bir kul, çok berbat durumda olan bir kul, batmış, her türlü hatayı işlemiş; ne yapacak?

Rabbine tevbe edecek. *Estağfurullah* diyecek. Rabbimiz'in rahmetinden ümidini kesmeyecek.

Allahu Teâlâ hazretleri dua eden kula istediğini veriyor:

“Kul dua ettiği zaman Allah ona istediğini verir. Veyahut o duası berekâtından dolmakta olan bir sebeple lütufla onu bir günahattan ko-

rur, bir kötülükten korur. Dua mutlaka müslümana fayda verir. Mü'minin duadan gafil olması kadar şaşılacak bir şey olamaz. Çünkü bizim halk tabiri olarak bir söz vardır. Zahmetsiz bir şey olup da onu yapmaktan biraz çekindi mi insan, derler ki; "Mübarek ne çekiniyorsun, taş attın kolun mu yoruldu?" Ne zahmetini çektin, zahmet bile çekmedin ki!.." diye böyle bir söz söylerler. İnsan taşı atsa kolu biraz yorulur ama dua; oturduğun yerden gözünü kapatıyorsun, dudağını kıpırdatıyorsun, hatta dudağını kıpırdatmadan içinden istiyorsun. Bundan niye uzak durur! Ya affedecek, ya kötülükten koruyacak, ya istediğini verecek, ya derece verecek; sevap verecek.

Neden geri durur?

Şeytan! Şeytan gaflete düşürüyor, ondan geri duruyor. Hiçbir zaman gaflete düşmemeye çalışmamız lazım. Bizim büyüklerimiz bu dinin emirlerini en iyi bilen, yasaklarına en iyi aşına olan büyük alim kimselerdi! Bizim tarikatımız şeriatin ahkâmının en ince çizgilerine riayet edern ârif, dindar büyüklerin yönettiği

ve irşad vazifesini yaptığı tarikat! Onlar bu iş-leri gayet iyi bilen kimseler olarak bu gerçek-leri bizlere bildirmişlerdir.

b. Rıfk ve Yumuşak Huyluluk

İkinci hadîs-i şerîf:

«مَا كَانَ الرَّفْقُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا نَزَعَ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ. عَبْدُ بَنُ حُمَيْدٍ، حَب، ض، عَنْ أَنَسٍ.»

Mâ kâne'r-rifku fî şey'in illâ zânehu ve lâ nüzia min şey'in illâ şânehu.

Enes radiyallahu anh'ten rivayet edilmiş. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bize bu hadîs-i şerifte rıfk, mülâyemet ve yumuşaklığı tavsiye ediyor. Buyuruyor ki;

“Hangi şeyde rıfk varsa hangi şey rıfk ile mülâyemet ile yumuşaklıkla halim selim bir tarzda rıfkın bulunduğu şey rıfk sıfatı süsler, güzelleştirir.”

Hangi şeye girerse onu güzelleştirir. Na-mazı rıfk ile mülâyemet ile kılıyorsan namazı güzelleştirir. Zekâtı rıfk ile mülâyemet ile ve-riyorsan zekât güzel olur. Buğz ile şiddet ile başa kakarak veriyorsa kabul olmaz, iptal olur.

Bir eğitimi rıfk ile mülâyemet ile yapıyorsa o güzel bir eğitimidir. Bir işi rıfk ile mülâyemet ile yaptırmak için yönetiyorsa yönetimde rıfk ile yapıyorsa güzel olur. Bir şeyden de rıfk ile mülâyemet çekilip alındı mı onu berbat eder, onu kötüleştirir.

Bize düşen refîk insanlar olmaktır, rıfk sahibi insanlar olmaktır. Halim selim olmaktır. Yumuşak yumuşak hareket etmektir. Sert olmamaktır, şiddet taraftarı olmamaktır. Hele müslümanlar birbirleri arasında daima rıfk ile mülâyemet ile merhametle ve şefkatle hareket etmekle emrolunmuşlardır.

Bizde bugünlerde bu asırda müslümanlar arasında en az görülen şeylerden birisi de budur. Mekke-i Mükerrede, Medine-i Münevvere'de, dinimizin en mukaddes yerlerinde, en mübarek yerlerinde, en şuurlu olması gereken ziyaretçilerin, İslâm âleminin seçme insanların birbirlerine mülâyemetle muamele etmediklerini görmüş olabiliyoruz. Birbirlerine sert davrandıklarını görmüş olabiliyoruz. Nefsinden dolayı küçücük bir yer münakaşasından, küçücük bir saf meselesinden, safın takip

edilmesi meselesinden, bakıyorsunuz, müslümanlar arasında sevgi yok saygı yok, yumuşaklık yok. Sertlikle hareket ediliyor. Hâlbuki müslümanın müslümana yumuşak davranması lazım. Müslüman müslümanı sevmeli. Bu sevgi olmadığı zaman ve bu müslümanların birbirine karşı muhabbeti olmadığı zaman aksine kin ve düşmanlık olduğu zaman müslümanlar çok büyük zararlara uğruyorlar.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir hadîs-i şerîfnde buyurdu ki;

“Pazartesi perşembe günü Allahu Teâlâ hazretleri çok günahları affeder. Yalnız birbirlerine karşı içlerinde kırgınlık bulunan iki mü’mini affetmez. ‘O kırgınlıkları atsınlar da ondan sonra affedeyim ey meleklerim.’ diye meleklerine onları istisna ettirir.”

“Bir mü’minin öteki mü’mine üç günden ziyade dargın kalması helâl olmaz.”

“Tavuk helâl mi değil mi? 55 derecede mi suya sokuldu 50 derecede mi sokuldu? Pişmiş mi oldu? Pis suya mı sokuldu?..” diye ince ince hesaplarız. “Peynirin mayasının cinsi nedir? Acaba haram oluyor mu olmuyor mu?” diye hesaplarız. “Cebrail *aleyhisselâm*’ın kanadında

kaç tane tüy vardır?” diye merak ederiz sorarız. Ama; “Mü’minin mü’mine  c günden fazla dargın kalması haramdır.” hadîs-i Őer fi karŐımızda durur. Biz yıllarca birbirimize dargın dururuz.

Nasıl oluyor?

Buna Şeytan madalya takar. Şeytan madalya takar,  nk  çok büyük bir Şey. Bu hadîs-i Şerîf ortadayken müslümanın müslümana dargın kalmaması lazım. Kırgın olmaması lazım. Kırgın olduğu zaman kendisinin de zarara uğradığını bilmesi lazım. Allah indinde taraflardan en üstün, daha sevgili, sevimli olanının; elini ilk önce uzatan kimse olduğunu hadîs-i Őer flerde bildiriyor Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz.

Hele hele ince Müslümanlık demek olan tasavvuf bahis konusu olunca! Tasavvufta iŐler daha da hassastır. Tasavvufta daha büyük fedak rlık vardır. Tasavvufta daha büyük sevgi ve merhamet vardır. İnsanın Şeriat bakımından fetva yoluyla hak sahibi olduğu Őeylere “Sen mahrum kalıver, kardeŐin sahip olsun.” diye daha ince, daha ağır, nefse daha zor ge-

len fazilet tarafı mecburiyet olarak yüklenmiştir. Öyle olunca biz erbâb-ı tasavvuf olduğumuza göre, büyüklerimizi sevdiğimize göre, onların yoluna girdiğimize göre ve bu yola başverdiğimize, gönül verdiğimize göre, bizde bu feragat duygusunun, sevgi, affetme duygusunun çok daha fazla olması lazım.

Şeytana uymayalım. Allahu Teâlâ hazretlerinin rızasını gözetelim. Allahu Teâlâ hazretlerinin rızasını kazanmak için insanlar harplere giriyorlar da canlarını veriyorlar. Afganistan'a giden kardeşlerimiz var, şehid olan kardeşlerimiz var.

Neden?

Çoluğunu çocuğunu almış veya çoluğunu çocuğunu bırakmış. Afganistan'a gitmiş. Bir yolculukta, bir seferde, bir çarpışmada duyuyorsunuz ki şehid oldu. "Kardeşimiz şehid filanca..." diyoruz.

Neden canına kıydı? Ne işi vardı? Türkiye'de dursaydı ya... Kurşunların patladığı, vızırdadığı, bombaların patladığı Afganistan'da ne işi vardı?

Allah'ın rızasını aramaya gitti. Allah'ın rızasını aramaya gitti, şehid oldu, kazandı. Şehit olunca kazandı tabii!

Şehid o kadar üstün bir kimse ki hiçbir insan cennete girdikten sonra dünyaya dönmeyi istemez, şehid müstesna!

Şehid tekrar dünyaya dönmeyi ister. Temenni eder ki dünyaya bir daha dönsün, tekrar dünyada on defa ölsün. Çünkü gördüğü mükâfatlar fazla! O mükâfatlara yine ersin diye tekrar tekrar şehid olmayı ister.

Kur'ân-ı Kerîm'de âyet-i kerimede; “Onları ölü saymayın!” diyor.

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا﴾

*Ve lâ tahsebenne'l-lezîne kutilû fî sebîlillâhi emvâtâ.*⁴ “Sakın ha Allah yolunda öldürülenleri ölüler olarak tahmin etmeyin, öyle zannetmeyin! Allahu Teâlâ hazretleri onlara büyük mükâfatlar veriyor. Onlar şehid hayatı denilen mânevî bir mertebe ile bir çeşit

⁴ 3/Âl-i İmrân, 169

müstesna, gıpta edilecek hayat ile canlıdır-
lar.” diye âyet-i kerîme bildiriyor. Onun için
insan Allah yolunda canını veriyorsa Allah yo-
lunda, Allah rızası için nefsinin bir arzusundan
vazgeçmek zor mu gelir?

“Tamam, affettim.”

Neden?

Allah rızası için!

“Bağışladım.”

Niye?

Allah rızası için!

“Barıştım.”

Niye?

Allah rızası için!

“Onun bana kötülüğü çoktu, affettim...”

Birbirlerini affetmek çok büyük fazilettir!

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* bir keresinde dişleri görünecek kadar güldü. Gülünce dediler ki; “Yâ Resûlallah! Niçin gülüyorsun? Niye güldün?” Dedi ki; “Ümmetimden iki kimsenin âhirette birbirleriyle durumu bana gösterildi de sonuca güldüm. Bir insan hesaba çekiliyorken sevapları günahları tartılmış. Hak sahipleri gelmiş, haklarını almışlar. Kritik bir duruma düşmüş. Az bir sevabı

kalmış. O sevap elinden giderse cehenneme düşecek. Hak sahibi bir müslüman geliyor, diyor ki; ‘Yâ Rabbi! Bu bana zulüm etmişti. Onun bana bir zulmü vardı, haksızlığı vardı. Bundan benim hakkımı al yâ Rabbi! Şu adamdan benim hakkımı al yâ Rabbi!’ der. Allahu Teâlâ hazretleri de; ‘Ey filanca, sen bu kula zulmetmiştin. Ver bakalım buna hakkını!’ der. O da der ki; ‘Yâ Rabbi! Ona verdim buna verdim, hiç sevabım kalmadı.’ Bunun üzerine Allahu Teâlâ hazretleri öbür kula dermiş ki; ‘Kardeşinin sevabı kalmamış.’ ‘Benim veballerimden, günahlarımdan alsın; ben hafifleyim.’ der.” diyor.

İşte burada peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz ağladı. Hadîs-i şerîfi söylerken Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* burada ağladı; “O gün insan öyle güç duruma düşecek ki bu veballeri yüklenmekten o kadar yıllacak ki bunun bir kısmının kalkmasını temenni edecek!” dedi.

Bunun üzerine Allahu Teâlâ hazretleri o hak sahibi kula diyecek ki; “Başını kaldır.”

Hadîs-i şerîften öyle anlıyorum ki Rabbinin huzurunda nasıl saygıyla duruyor insan! Başını kaldırmıyor! Cezalı insanları düşünün; iki

suçlu talebenin, hocaları karşısındaki durumunu düşünün! “Ey filanca! Başını kaldır!..” diyecek. Bu kimse de başı önündeyken başını kaldırdığı zaman bakacak ki cennette öyle köşkler var ki!.. Yunus Emre’nin;

Kerpiçleri, altın, gümüş

Yaradan ne hoş yaratmış

dediği gibi mücevherlerle süslü ve incilerle kenarları dizilmiş, süslenmiş altınlı köşkler, şahane sarayları, cennet saraylarını görecek. Muhakemeyi unutacak. Çünkü “Başını kaldır.” dedi Rabbimiz. O da başını kaldırdı. O köşklere görünce hayretler ve hayranlıkla diyecek: “Bunlar hangi şehidin veyahut hangi peygamberin hangi mübarek kulun yâ Rabbi?” diye soracak. Allahu Teâlâ hazretleri diyecek ki; “Bunlar parasını bedelini verenlerindir.” Bunun üzerine o şahıs diyecek ki; “Yâ Rabbi! Buna kimin parası yeter?”

Bu mübarek sarayları, bu müstesna cennet köşklerini, kim bilir kaç bin tane odası olan bu mücevherden yapılmış olan köşklere satın almaya güç mü dayanır, kim bunun bedelini ödeyebilir? Allahu Teâlâ hazretleri; “Sen bunu istersen ödeyebilirsin.” diyecek. Diyecek ki;

“Nasıl öderim yâ Rabbi?” “Kardeşini affeder-
sin, bu kardeşini affedenlere verilecek olan,
affedicilere mahsus olan saraylardır. Affeder-
sin, sana ben vereceğim.” diye Allahu Teâlâ
hazretleri ona teklif edecek. O da diyecek ki;
“Affettim yâ Rabbi!..”

Köşkü görünce küçük hesaplardan geç-
cek!

Yunus Emre ne diyor?

Nazar eyle itürü

Bazar eyle götürü

Yaradılanı hoş gör

Yaradan'dan ötürü

Küçük hesaplarla kıtı kıtı uğraşacaksın.
Bakkalın bir iğne satmaktan beş kuruş kazan-
ması, bir kibrit satmaktan on kuruş kazanması,
bir ekmek satmaktan yirmi kuruş kazanması...
bunlar küçük hesaplar. O hemen; “Affettim yâ
Rabbi!..” diyecek ve sevine sevine o köşküne
doğru gitmek üzere iken Allahu Teâlâ hazret-
leri buyuracak ki; “Dur!”

Niye?

“Kardeşinin elinden tut, onu da cennete
götürür.”

c. Rıfk ve Yumuşak Huyluluk

Çünkü o affedince öteki de cennete gidebilmeyi hak ediyor. Şart oluyor. Günahları alınmayınca üzerinden o da cennete girebilmeye artık hak kazanmış oluyor. Allah'ın emri üzerine o da kardeşinin elinden tutacak, affettiği kardeşiyle beraber cennete girecekler.

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurmuş ki;

“Allah'tan korkun! Allahu Teâlâ hazretlerinin şu hikmetli işinden ibret alın ki iki müslümanın birbiriyle arasının güzel olması için düzelmesi için Rabbiniz neler yapıyor; kKöşkler gösteriyor, tekliflerde bulunuyor, affettiriyor, ikisini de cennete sokuyor. Sizde kardeşlerinizin arasını ıslah edin!”

Muhterem kardeşlerim!

Eğer bizler hakiki dervişler olsaydık; biz tarikate intisab etmişiz ama tarikatten habirimiz yok! Tasavvuf ehliyiz, diyoruz ama tasavvufun yüce ahlâkına sahip değiliz. Bizler eğer gerçek mutasavvıflar olsak İngiliz'i, Amerikalı'sı, Yunanlı'sı, İtalyan'ı hayranlıkla müslüman olur. Ahlâkın güzelliğini, muhabbetin

halisliğini, kalbin temizliğini, her işin son derece yüce duygularla yapıldığını gören insan dayanamaz.

İmam Gazzâlî; “Bir müslüman bir müslüman kardeşiyle kardeş oldu mu o kardeşlik kesilmez.” diyor.

Bir kavmin yüce başkanı olan bir kişi gönünü bir hıristiyan kızına kaptırmış. Nikâhına talip olmuş. Hıristiyan kızı da inatçı! Karşı tarafın inancını görünce demiş ki;

“Ben sana varmam!”

“Aman etme ne olur, var. İşte benim imkânım şöyle geniştir, ben bir kavmin ileri gelen bir şahsiyetiyim.”

“Hıristiyan olursan varırım, hıristiyan olmazsan sen müslümanken varmam.”

Adam nikâha talebinin fazlalığından “Hıristiyan oldum.” demiş. Ne hesap yaptıysa ne düşündüyse, veya aklı başından gitti, nasıl oluyorsa “Tamam.” demiş. Ama arkadaşları onun peşini bırakmamışlar. O hıristiyan, kale beyinin kızıymış galiba. Gelirlermiş, o beyin kalesinin surları dibinde ağlaşırlarmış yalvarırlarmış. “Efendimiz, ne olursun bizi bırakma...” diye yalvarırlarmış.

“Bunlar, bunların yaptıkları nedir? Bunlar kimdir?” demiş.

“Bunlar bizim eski arkadaşlar. Aralarından benim ayrılıp da senin yanına gelmeme dayanamıyorlar, yalvarıyor yakarıyorlar.”

Hıristiyan kızı bakmış bağlılığa, bakmış muhabbete, arkadaşlığın sağlamlığına, fedakârlığa bakmış, demiş ki;

“Bu kadar temiz duygularla birbirlerine insanları bağlayan din hak dinmiş!..”

Kelime-i şehâdet getirmiş, müslüman olmuş. Efendisi de mü'min olmuş. O kardeşlerin ona muhabbetinden dolayı müslüman olmuşlar. Meşhur bir hikâyedir Yemen'de bir şahsın San'an şehrinden bir şahsın hikâyesidir bu.

Muhterem kardeşlerim!

Biz adeta tasavvufu bilmiyoruz da kendi halimizde tasavvufçuluk oynuyoruz gibi bir hâlimiz var!

Tasavvuf öyle değildir. Tasavvuf başka türlü bir şeydir. Tasavvufî ahlâk öyle yüksek bir ahlâktır ki...

Hâtem-i Esamm hazretleri *rahmetullâhi aleyh*, şeyhlerin büyüklerindedir.

Sanıyorum sohbetlerimizde hadislerle beraber bir de her gün tasavvuf büyüklerinden birisinin, ikisinin menkabesini anlamamız iyi olacak. Çünkü kardeşlerimiz tasavvufî bilgilerden doğan eksiklikten gittikçe düşüyorlar. Kırtattan düşüyorlar, kaliteden düşüyorlar, ayakları kayıyor. Tasavvuftan geçtik, şeriatin kaba, ana hatlarından, geniş süzgecinden bile düşüyorlar daha aşağılara. İslâm'a sığmayacak durumlara geliyorlar. Hıristiyanların birbirlerine yapmadığı zulümleri yapar hâle geliyorlar. O bakımdan bunların güzel ahlâklarını görmeliyiz.

Hâtem-i Esamm büyük bir şeyh! Yanına bir kadın geliyor. Esamm, "sağır" demek. Hâtem-i Esamm demek "Sağır Hâtem, kulağı duymayan Hâtem" demek.

Bu sıfatı neden almış, adamcağızın kulağı duymaz mıymış?

Değil, duymuş. Bir gün huzuruna bir kadın gelmiş. Bu kadın kapıdan içeri girdikten sonra utana sıkıla; "Şeyh efendim! Size anlatacağım bir mesele var, bir derdim var bunun dinî bakımdan durumu nedir?.." filan diye söy-

lemek isterken otururken yellenmiş. Sıkıntı-
sından tutamamış kendisini, hareketinden bir
şey olmuş, sesli olarak yellenmiş. Sesli olarak
gaz kaçırmış yani. Tabii yerin dibine girecek
hâle gelmiş. O anda ölse Allah canını alsa da
kurtulsa; o kadar mahcup olmuş. Çok üzölmüş.
Hâtem-i Esamm da sesi duymuş. Kadının yel-
lenme sesini duymuş.

Bakın büyüklerin hâline:

Demiş ki; “Hanım! Öyle uzaktan durma,
biraz yakına gel, benim kulaklarım biraz ağır
işidir.” Kadın, “Acaba, bilmem...” falan derken
“Efendim” vs. diye kekeleyerek konuşurken;
“Bağır bağır, bu kulaklar çok eskidi, duyami-
yorum artık eskisi gibi!” demiş. “Efendim işte
ben falanca yerdenim...” “He? Biraz daha ba-
ğır...” filan deyince kadın demiş ki; “Ha, bu be-
nim kabahatimi duymadı. Benim yaptığım şeyi
duymadı, çünkü kulakları ağır.”

Yanına gelmiş, bağıra bağıra meselesini
anlatmış. Bu da duymuyormuş gibi tekrar etti-
rerek cevabını vermiş. Kadın sevinerek çıkmış
gitmiş. Kabahatini kimse duymadı, hocaefendi
anlamadı sanmış.

Hâlbuki hocaefendi anladı ama o kadıncağzın gönlü mahzun olmasın, o kadıncağz mahcup olmasın diye sağır taklidi yapmış. O kadın ölünceye kadar Hâtem-i Esamm her yerde sağır taklidi yapmış. Sadece kadının yanında değil, çarşıda pazarda herkesi bağırıttır-
mış. Herkese sağır taklidini sürdürmüştü. Herkese yayılmış ki bu adam zor işitir. Top atılsa duymaz, ancak yanına çok bağırarak lazım fa-
lan. Ne zaman ki o kadıncağz dünyasını değiştirmiş, vefat etmiş; onu bırakmış. Çünkü bir başka yerde kulağının iyi duyduğu anlaşılırsa o kadının kulağına gider de o mahcup olur diye düşünmüştü.

Ahlâk bu, yani İslâm'ın güzel ahlâkı bu! Yoksa tasavvufla şeriat arasında bir fark yok ama tasavvuf şeriatın ahkâmıdır. Yakaladığı zaman insanı sır gibi tutması ve tatbik etmesidir.

Allah'ın affedenleri sevdiğini bilmiyor muyuz? Âyet-i kerîme var:

﴿أَعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ
وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾

*Ü'iddet li'l-müttakîne ellezîne yünfikûne fi's-sarrâi ve'd-darrâi ve'l-kâzimîne'l-ğayza ve'l-âfîne ani'n-nâsi.*⁵

Âyet-i kerîmede var. Allah affedenleri sever. Hepimiz biliriz, bilmeyen yoktur. Affetmenin fazilet olduğunu, büyüklük olduğunu çocuklar bile bilir.

Niye affetmiyoruz?

Bilmek başka uygulamak başka da ondan! Tasavvuf, uygulamak olduğu için imam efendi bilir, yapmaz.

İmam efendinin elinden sigara düşmüyor. Ben de mecmuada “Sigara içmeyin!” dedim diye ateş püskürüyorlar. Sigara sıhhate zararlı. Ağızda fena koku yapar. İsrâf... Daha ne istiyorsun, bir sürü delil var. Eskiler, büyükler hepsi “Haram!” demişler. Sonradan yaygınlığından dolayı hükmüne sokmuşlar. Bilmek başka tatbik etmek başka!

Hastanelerde “Sigara içmeyiniz!” diye yazıyor. Doktor ameliyattan çıktığı zaman elleri ameliyattan kanlı. Elllerinde eldiven olduğu

⁵ 3/Âl-i İmrân, 133-134

için hemşire alnını siliyor. “Yak bir sigara!” diyor, hemşire sigarayı yakıyor. Ameliyatı bitirdi, o yorgunlukla bir sigara içiyor.

“Doktor bey, sen bunun zararlı olduğunu bilmiyor musun?”

Biliyor ama bilmek başka uygulamak başka!

Tasavvuf nedir?

Tasavvuf bildiği ilmi, dinî mâlumâtı tatbik etmek, uygulamak, onu lafta bırakmamaktır. Çünkü;

el-İlmü bilâ amelin vebâlün. “Bilip de yapmamak vebal yükler insana!”

Biliyorsun da niye yapmıyorsun, denilecek. Niye bildiğini uygulamadın, denilecek. İlimle niye amel etmedin, denilecek.

Sevgili kardeşlerim!

O bakımdan tasavvufa sahip olalım.

Eskilerden bir tanesi bir tanesine muhabbet duymuyormuş. Öyle tedbir almış, muhabbeti ziyadeleşmemiş. Böyle tedbir almış, muhabbeti yerine gelmemiş. Ne yaptıysa olmamış. Bütün şer’î çareleri uygulamış. Hâlâ o kardeşine karşı içinde bir kırgınlık var. *İhyâ*’da yazıyor ki o kardeşinin kapısına gitmiş. Kapıyı

çalmış. Tak tak tak... O çıkmış; “Hayrola, hoş geldin, ne vardı?” Başını eşiğe, kapının eşiğine koymuş, demiş ki; “Şu benim yanağıma sen şu çıplak, tozlu ayağınla bir bas!”

“Olur mu öyle şey yahu! Misafirime ben öyle şey yapar mıyım?..”

“Yok, yapacaksınız!” demiş.

“Yapmam.” falan demiş.

Ant vermiş, yaptırmış:

“Bas şu ayağınla benim yanağıma!”

O da artık bakmış adam çok ısrar ediyor, hafifçe basmış. İçinden [muhabbetsizlik] gitmiş. Kalkmış, sarılmış. Muhabbet etmişler. Ondan sonra o muhabbetleri ile muamele etmişler. Şeytan bu muhabbeti bozmak için elinden geleni yapar. Şeytanın en büyük mükâfatı bu!

Dünyanın küçük işlerine takılmayın. Ahiretin büyük sevaplarını düşünün. Cennetin köşkleri düşünün, Allah’ın rızasını düşünün. Toptan pazarlık yapın, Allah’ın sevdiği amel-leri zor da olsa nefsinize ağır da gelse tatbik edin. Abdülaziz Hocamız’ın sözünü hiç unutmayın:

“Dargınlar ile barışacaksınız!” demiş.

İsmi bilmiyorum da mühendis, teknik üniversitede asistandı o zaman. Abdülaziz Hocamız'a gelmiş, intisap etmiş. Benim kayınpe-
derim olan Mehmed Zahid [Kotku] Hocamız'dan önceki postnişin, Abdülaziz Hocaefendi, Kazanlı Abdülaziz Efendi'ye intisab etmiş. O da demiş ki;

“Evladım, dargınlarla barışacaksın!”

O teknik üniversitede asistan da gitmiş, dargın olduğu kimselere el uzatarak barışmış falan. Akşam Abdülaziz Hocaefendi soruyor:

“Nasıl, ne haber, nasılsın bakalım?”

“Hocam, iyiyim yani emirlerinizi tutuyorum, dargınlarla barışıyorum ama izzet-i nefsim çok dokunuyor. Kabahat ondaydı, ‘Ben bir daha seninle konuşmam.’ dedim, darıldım. Şimdi gidip ‘Ben seninle barışmak istiyorum.’ diye ona sürtünmek, yalvarmak, el uzatmak izzet-i nefsim dokunuyor. Çok ağır geliyor bana!” demiş.

Abdülaziz Hocaefendi'nin mutasavvıf olarak verdiği cevap şahane! Diyor ki;”

“A evladım! Nefsin izzeti mi olur?”

Nasıl kaçırmışız biz o mânayı? İzzet-i nefis kelimesini kullanırken hiç rahatsızlık duymayız ama o mübarek diyor ki;

“Nefsin izzeti mi olur?”

﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي﴾

İnne'n-nefse le emmâretün bi's-sûi. ⁶

Te'dip edilmesi gereken bir varlık nefis! Nefsin izzeti mi olurmuş? İzzet, nefisini yenenlerin! Nefsin izzeti olur mu?

“A evladım, nefsin izzeti mi olur? Elbette burnunu sürteceksin onun. Elbette istemediğin şeyi yapacaksın yapacaksın yapacaksın da öyle kâmil bir insan olacaksın!”

Üftâde hazretleri; koca Bursa kadısına, zengin Azîz Mahmûd-ı Hüdâî hazretlerine, koca kavuklu, sırmalı, cübbeli, büyük alim, herkesin hürmet ettiği hâkim efendiye sokakta ciğer niye sattırdı?

Nefsin yenmesi için!

⁶ 12/Yûsuf, 53

Biz bu nefsi yenemezsek o bizi yenerse yandık. Her gün bizi yenerse her gün bize günah işlettirir. Her gün bize Allah'ın rızasına aykırı iş yaptırtır. Onun için tasavvuf lazım. Bu kadınlar bu erkekler bu işi bilmiyorlar. Bu işi oyuncak sanıyorlar. Tasavvufu inkâr ederse eğer prensipleri inkâr ederse prensipleri Kur'an'da var. Küfre kadar gider!

Kad eflaha men zekkâha ve kad hâbe men dessâha. “Nefsini tezkiye eden, temizleyen, paklayan, kötü huylardan uzaklaştıran, safîleştiren felah bulur!” diyor Allahu Teâlâ hazretleri.

Güzel ahlâkın dinimizde ne kadar önemli olduğu gün gibi aşikâr. O bakımdan dervişliğimizin gerektirdiği ahlâka sahip olmalıyız. Alış-verişimizde, konuşmamızda, yememizde içmemizde, arkadaşlığımızda, her işimizde, almamızda vermemizde o güzel ahlâka sahip olalım.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin ve bizi sevdiği ahlâk ile müzeyyen eylesin. Bu arada da rıfk, mülâyemet, merhamet ve şefkat ile sertlik olmadan, şid-

det olmadan hareket etmeyi Rabbimiz cümlemize güzel bir huy olarak kazanmayı nasip eylesin.

İslâm'da sertlik vardır ama kâfire karşıdır. Muannide karşıdır, zalime karşıdır. Zalimin zulmünü devam ettirdiği için ona Allah için buğz edilir ve ona karşı sertlik yapılır. Mü'minin mü'mine karşı sertliği câiz değildir. Mü'minin mü'mine şiddeti câiz değildir. Mü'min mü'mini affedecek. Mü'min mü'minin ayıbını örtecek. Mü'min mü'mini sevecek, kusurlarıyla sevecek. Gülü seven dikenine katlanır. Dikensiz gül olmaz. Her güzelin bir kusuru vardır. O kardeşimizin de o kusuru vardır. Elbet düzelir. Evliyâullah müşşidlerimiz bir dervişin bir kusurunu düzeltmek için bazen on sene fırsat kollarlarmış. Yerine gelsin, taşı tam gediğine koyayım, tam buna tesir edecek şekilde bu yola girsin, diye!

[Mehmed Zahid Kotku] Hocamız *rahmetullâhi aleyh* bir söz söyledirdi. Kime söylediğini ben yanında çok durduğum için olan hâdiselerden aşığı yukarı sezindirdim. Bunu filancaya söylüyor ama sezdirmeden söylüyor. Toplu-

lukta söylerdi, dolambaçlı yoldan söylerdi. İşaret yoluyla söylerdi çünkü tutmazsa günaha girer, tutmazsa mahvolur. Mürşidinin sözünü dinlemeyen derviş helâk olur. Onu suçlu durumuna düşürmemek için; “Acaba şunu şöyle yapmanız... Nasıl olur acaba?..” derdi. İstişare ediyor gibi emrederdi. Çünkü “Şunu şöyle yap!” dese, o da onu öyle yapmasa dervişlik tepetaklak gider.

Bizim âdâbımız, derviş âdâbıdır, diyorlar. Ondan sonra onunla hiç ilgisi yok!

Allah tezatlardan kurtulmayı nasip etsin.

Nurettin Topçu bizim dervişlerimizden idi, ihvanımızdan idi. Abdülaziz Hocaefendi’ye hayran olmuş, ondan el almış mübarek. Eskiden çok muhalifmiş. Abdülaziz Hocaefendi ile epeyce münâkaşalar etmiş. Sabahlara kadar münâkaşa ederlermiş. Felsefeci olduğu için Fransa’da Sorbonne’da okuduğu için geçer sabahlara kadar konuşurlarmış. Abdülaziz Hocaefendi de daha mı az felsefeci? Onun karşısında her sorusuna cevap verip baskın çıkarmış elhamdülillah. Abdülaziz Hocaefendi’nin çok

cedelciliği varmış. Gelenleri mantık ve muhakeme yoluyla yenme ve irşad etme melekesi ve kabiliyeti varmış.

Nurettin Topçu, kitabında diyor ki; “Müslüman tezatlara göz yummayacak!”

Şurada namaz kılıyor, şurada pislik; olmaz, tezat! Şurası pislik, burası namaz yeri; olmaz. Bir taraftan iman, bir taraftan yalancılık, aldatmaca; olmaz. İçi dışı başka türlü olmak, münâfıklık alâmetidir. Mü'min ile münâfık sıfatı yan yana bulunur mu? Bulunmaz.

O bakımdan mü'min tezatlara göz yummayacak. Nasıl izzet-i nefis tabirinde tezatlığı Abdülaziz Hocaefendi sezmiş, söylemiş, irşad etmişse; “Nefsin işi onun tepesine vurup onu kahretmektir, onu yola getirmektir.” diye söylemişse biz de tezatlara göz yummayacağız. Öğrendiğimiz âyet-i kerîmeler birisi orada, birisi orada, birisi orada perakende durmayacak. Onları tatbik edeceğiz. Tezatlar dünyasında içi dışı farklı, karmakarışık, birbirine zıt bir sürü şeyle dolu bir tarzda yaşamayacağız.

Allahu Teâlâ hazretleri hepimizi tezatlardan arınmış, durulmuş, mutmainne sıfatına,

hiç olmazsa mutmainne sıfatına sahip olmuş, istikrarlı, terbiyeli, akıllı, hayırlı, ahlâklı, rıfkı, merhametli, has, hâlis, mü'min, kâmil kullar eylesin. Cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin.

Bi-hürmeti Esmâihi'l-Hüsnâ ve bi-hürmeti habîbihi'l-müctebâ Muhammedini'l-Mustafâ ve bi-hürmeti şehri's-siyâm-ı Ramazân ve bi-hürmeti Haremi'n-Nebiyyi sallallahu aleyhi ve sellem ve bi-hürmeti esrâr-ı sûreti'l-Fâtîha!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
28 Rebû'l-Evvel 1407 / 30.11.1986

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

